

Οι Λέξεις και τα Πράγματα στην Αγωγή και Εκπαίδευση της Πρώτης Παιδικής Ηλικίας¹

ΕΛΕΝΗ ΜΟΥΣΣΕΝΑ, Δρ Εκπαιδευτικής Πολιτικής, Σχολική Σύμβουλος Προσχολικής Αγωγής, Επιστημονικός Συνεργάτης του ΤΕΙ Αθήνας

ΜΑΡΙΑ ΠΟΥΜΠΡΟΥ, Βρεφονηπιοκόμος, ΜΑ στην Εκπαίδευση Προσχολικής Ηλικίας. Εργαστηριακός Συνεργάτης του ΤΕΙ Αθήνας

*«μη τοίνυν βία... τους παίδας εν τοις μαθήμασιν, αλλά παίζοντας τρέφε,
ίνα και μάλλον οίός τ' ής καθοράν εφ' ό έκαστος πέφυκεν».*

ΠΛΑΤΩΝ – Πολιτεία

Εισαγωγή

Στο πεδίο της αγωγής και της εκπαίδευσης στην πρώτη παιδική ηλικία χρησιμοποιούνται ποικίλοι όροι – λέξεις, τόσο στη χώρα μας όσο και στο διεθνή χώρο. Οι λέξεις που επιλέγουμε για να ονομάσουμε τα πράγματα αποτελούν συμβολικές αναπαραστάσεις της εμπειρίας και δεν είναι ουδέτερες. «Οι λέξεις υπονοούν κρίσιμες ονομασίες και αποτελούν απόπειρες να τιθασευτούν σκοτεινές ανθρώπινες εμπειρίες, εν μέρει ή ενόλω ανεξήγητες» (Μαρωνίτης, 2012). Για τον Bourdieu, «Δεν υπάρχει τίποτα που να μην μπορεί να ειπωθεί και μπορείς να πεις το τίποτα» (1999:55). Τι λέγεται, λοιπόν, πως λέγεται και τι θα μπορούσε να ειπωθεί αναφορικά με την αγωγή και την εκπαίδευση κατά την πρώτη παιδική ηλικία;

Στην παρούσα εργασία παρουσιάζονται και αναλύονται οι όροι – λέξεις που χρησιμοποιούνται για το εν λόγω θέμα, σε μια προσπάθεια δημιουργίας ενός διαμοιρασμένου πλαισίου επικοινωνίας μεταξύ των ενδιαφερομένων. Γίνεται σύντομη αναδρομή στην ανάδειξη της παιδικής ηλικίας και των θεσμών που έχουν δημιουργηθεί, στη συνέχεια γίνεται ανάλυση των όρων που χρησιμοποιούνται στη χώρα μας σε επιστημονικό επίπεδο και σε επίπεδο εφαρμογών και, τέλος, κατατίθεται πρόταση για ανασυγκρότηση του πεδίου της αγωγής και εκπαίδευσης των παιδιών ηλικίας 3-6χρόνων. Εξετάζοντας τους όρους που χρησιμοποιούνται στην Ελλάδα και

¹ Το κείμενο αυτό είναι αναδημοσίευση της εισήγησης που έγινε στο 2^ο ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ, με θέμα: «Σύγχρονα θέματα Παιδαγωγικής, Ψυχοπαιδαγωγικής και Παιδιατρικής», στην Αθήνα, 10-12 Νοεμβρίου 2012

στο εξωτερικό αναδεικνύεται η πολυπλοκότητα και η δυναμική που χαρακτηρίζουν το συγκεκριμένο πεδίο.

1. Πρώιμη παιδική ηλικία και θεσμοί αγωγής και εκπαίδευσης

Η παιδική ηλικία ως ιδιαίτερη ηλικιακή κατηγορία δεν γινόταν πάντοτε αντιληπτή με την νόημα που έχει σήμερα. Μέχρι τον 17^ο αιώνα, δεν υπήρχαν διακριτά όρια μεταξύ παιδιών και ενηλίκων. Τα παιδιά ήταν μικροί ενήλικες και ακολουθούσαν τον τρόπο ζωής, ένδυσης, διατροφής και γενικότερης αντιμετώπισης εκείνων. (Aries, 1990) Στο σχολείο, επίσης, οι ηλικίες δεν ήταν διακριτές. Η ανάδειξη της παιδικής ηλικίας και ο διαχωρισμός των σχολικών ηλικιών συντελείται από τον 17^ο αιώνα και μετέπειτα. «Το μεσαιωνικό σχολείο συγκέντρωνε στο ίδιο ακροατήριο όλες τις ηλικίες μαζί» (στο ίδιο, σ. 220) Κριτήριο για τη φοίτηση σε κάποιου είδους «σχολείο» δεν αποτελούσε η ηλικία, αλλά η κατοχή ή όχι ενός σώματος γνώσεων ή πρακτικών. Η ηλικία γίνεται μέλημα της επιστήμης και της κοινωνίας και αποτελεί βασικό ψυχολογικό κριτήριο στη συγκρότηση μιας ομάδας τον 19^ο και 20^ο αιώνα. Σ' αυτό συνετέλεσε η ανάπτυξη των μορφών κοινωνικής εργασίας, η πρόοδος της ιατρικής και η ψυχανάλυση. (Donzelot, 1977)

Ένα κεντρικό ζήτημα στα πράγματα της πρώιμης παιδικής ηλικίας στη χώρα μας είναι η διχοτομία των θεσμών αγωγής και εκπαίδευσής της. Ως **πρώιμη παιδική ηλικία**, εννοείται η περίοδος μέχρι την φοίτηση του παιδιού στην βασική εκπαίδευση-Δημοτική. Σύμφωνα με τη βιοκοινωνική θεωρία του Erikson πρόκειται για την τρίτη περίοδο ανάπτυξης του ανθρώπου (3-6χρόνων), που χαρακτηρίζεται ως πρωτοβουλία – ενοχή (Erikson, 1975). Τα παιδιά εισάγονται στην βασική εκπαίδευση στις περισσότερες χώρες στην ηλικία των έξι χρόνων. Ενώ, μια διάκριση της πρώιμης παιδικής ηλικίας σε δυο κατηγορίες, υφίσταται άτυπα στις περισσότερες χώρες, με σημείο τομής την ηλικία των τριών χρόνων. Οι θεσμοί υποδοχής της πρώιμης παιδικής ηλικίας, είτε για παροχές φροντίδας, είτε για παροχή εκπαίδευσης, σε ευρωπαϊκό επίπεδο διαφοροποιούνται σημαντικά στις ηλικίες από μηδέν μέχρι τρία χρόνια και από τρία μέχρι έξι. Διακρίνονται δυο κατηγορίες θεσμών, που αναφέρονται στην ηλικία 0-6χρόνων. Οι θεσμοί που παρέχουν φύλαξη και μέριμνα

και ανήκουν στις κοινωνικές υπηρεσίες ενός κράτους και οι θεσμοί που παρέχουν εκπαίδευση και ανήκουν στις εκπαιδευτικές υπηρεσίες.

Η ανάπτυξη των παραπάνω θεσμών, δεν συνέπεσε χρονικά στις διάφορες χώρες και οι παράγοντες που οδήγησαν σ' αυτή τη διαδικασία είναι διαφορετικής προέλευσης. Η έξοδος της γυναίκας – μητέρας από το σπίτι, κατά την βιομηχανική περίοδο, είχε ως αποτέλεσμα τη ζήτηση υπηρεσιών κοινωνικής φροντίδας για τα μικρά παιδιά. Πρώτοι ανταποκρίθηκαν σ' αυτό το αίτημα η ιδιωτική πρωτοβουλία και η Εκκλησία. Το κράτος από τα μέσα του 19^{ου} αιώνα και κυρίως μετά τον Β' παγκόσμιο πόλεμο, με την άνθιση του κράτους πρόνοιας (Welfare State), ανταποκρίνεται και δημιουργεί θεσμούς κοινωνικών παροχών. Αξίζει να σημειωθεί ότι, «η αντιμετώπιση της οικογένειας και της μητρότητας, αποτελεί ένα από τα πιο κρίσιμα βάρόμετρα της διάθεσης του κράτους απέναντι στις γυναίκες και σαν εργατικό δυναμικό. Σε καιρό κρίσης και αυξημένης ανεργίας, προβάλλονται έντονα οι αξίες της στενής σχέσης του βρέφους με τη μητέρα... Σε καιρό ανάγκης να μπου οι γυναίκες στην παραγωγή, εξυμνούνται οι αξίες της γυναικείας απελευθέρωσης...» (Στασινοπούλου, 1992:49) Οι θεσμοί κοινωνικής προστασίας των παιδιών ανταποκρίνονται στις ανάγκες της εργατικής τάξης. Οι σύγχρονες παιδαγωγικές αντιλήψεις που αναδεικνύουν την παιδική ηλικία σε θεμέλιο λίθο για την εξέλιξη της προσωπικότητας του ατόμου, απαντούν στην ευαισθησία και γίνονται κατανοητές από την πλευρά της αστικής τάξης. Σ' όλες τις χώρες της Ευρώπης, γνωστοί παιδαγωγοί αναπτύσσουν και προωθούν τις απόψεις τους. Ο Frobel, η Montessori, ο Decroly, ο Bayyer, η Kergomard, η Λασκαρίδου, θεμελιώνουν εκπαιδευτικούς θεσμούς για την πρώιμη παιδική ηλικία. (Κυπριανός, 2007, Ζαμπέτα, 1998)

Σήμερα, αναπτύσσεται έντονος προβληματισμός, τόσο από τους σχεδιαστές της εκπαιδευτικής πολιτικής, όσο και από επιστήμονες και ερευνητές που έχουν λόγο στην επίλυση του προβλήματος της διχοτομίας των θεσμών της πρώιμης ηλικίας. Η ηλικία προ της εισαγωγής των παιδιών στη βασική εκπαίδευση τείνει να διαχωριστεί και ίσως αυτό αποτελέσει ένα μεγάλο βήμα. «... αλλάζει ο κοινωνικός ορισμός της πρώιμης παιδικής ηλικίας, με τον περιορισμό της νηπιακής ηλικίας, ως υποκειμένου σωματικής και συναισθηματικής φροντίδας, στα πρώτα πρώτα χρόνια της ζωής, και με την πρώιμη παιδική ηλικία να αρχίζει πολύ νωρίτερα, ως μία περίοδος που απαιτεί επίσης εκπαιδευτική και ψυχολογική φροντίδα.» (Chamvoredon, Prevot, 1997:503) Ενώ, η θεωρητική εξέλιξη των παιδαγωγικών επιστημών μπορούν να απαντήσουν

στο αίτημα για μια επιστήμη των παιδιών (στο ίδιο, σ. 504). Σήμερα, όλο και περισσότερο οι θεσμοί προστασίας και φροντίδας εισάγουν στα προγράμματά τους εκπαιδευτικές δραστηριότητες. (ΕΕΤΑΑ, 1995:60) Ενώ, οι εκπαιδευτικοί θεσμοί για την παιδική ηλικία, εκτός από το εκπαιδευτικό έργο που παρέχουν, επιχειρούν την εισαγωγή ορισμένων παροχών φροντίδας. Ένα παράδειγμα είναι το **Ολοήμερο Νηπιαγωγείο**. Ειδικότερα, στη χώρα μας φορείς αγωγής και εκπαίδευσης στην πρώιμη παιδική ηλικία είναι:

α) Τα εποπτευόμενα από το Υπουργείο Παιδείας δημόσια και ιδιωτικά **Νηπιαγωγεία**, τα οποία αποτελούν φορείς της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Σκοπός του Νηπιαγωγείου είναι να βοηθήσει τα νήπια να αναπτυχθούν σωματικά, συναισθηματικά, νοητικά και κοινωνικά (Ν. 1566/85), ενώ, εφαρμόζεται Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών, το οποίο έχει συνταχθεί από το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο και αναφέρεται στην ανάπτυξη δραστηριοτήτων από τις γνωστικές περιοχές: γλώσσα, μαθηματικά, μελέτη περιβάλλοντος, δημιουργία και έκφραση, πληροφορική (ΔΕΠΠΣ-ΑΠΣ). Από το Δεκέμβριο του 2006 η φοίτηση στο νηπιαγωγείο για τα πεντάχρονα παιδιά είναι υποχρεωτική.

β) Οι εποπτευόμενοι από το Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης δημόσιοι και ιδιωτικοί βρεφονηπιακοί και **Παιδικοί Σταθμοί**. Οι δημοτικοί παιδικοί σταθμοί υπάγονται επιπλέον στην εποπτεία του Υπουργείου Εσωτερικών. Οι στόχοι των δημοτικών και των ιδιωτικών παιδικών σταθμών καθορίζονται από Υπουργικές Αποφάσεις (ΦΕΚ Β'497/22.4.2002, ΦΕΚ β'645, Π2/οικ. 2808). Στους παιδικούς σταθμούς δεν προβλέπονται υποχρεωτικά αναλυτικά προγράμματα σπουδών, αντίστοιχα με τα ΑΠΣ του Υπουργείου Παιδείας που αφορούν στα νηπιαγωγεία. Ωστόσο, προγράμματα δραστηριοτήτων μπορεί να εφαρμόζονται με πρωτοβουλία των ίδιων των μονάδων των δημοτικών ή των ιδιωτικών παιδικών σταθμών. (Ο.Κ.Ε., 2007:17). Καθώς δεν προβλέπεται επίσημο αναλυτικό πρόγραμμα δραστηριοτήτων για τους παιδικούς σταθμούς, δεν προβλέπεται και θεσμός εποπτείας, με αποτέλεσμα τα όποια προγράμματα εφαρμόζονται να μην υποστηρίζονται και να εποπτεύονται κατάλληλα.

2. Έννοιες και ορισμοί

Το παιδί αναπτύσσεται, κοινωνικοποιείται και μαθαίνει. Αυτό συμβαίνει αυθόρμητα και αβίαστα ή σκόπιμα και οργανωμένα. Η μάθηση είναι μια διαρκής και αέναη διαδικασία και δεν περιορίζεται στα προβλεπόμενα χρονικά περιθώρια των ωρολογίων προγραμμάτων. Έργο του σχολείου είναι να συστηματοποιήσει τη μάθηση και να την κατευθύνει σε συγκεκριμένα πεδία, που εξυπηρετούν τους στόχους της εκπαιδευτικής πολιτικής μιας χώρας. **Μάθηση** είναι η διαδικασία κατά την οποία το παιδί και ο έφηβος αποκτούν –με δική τους δραστηριότητα- γνώσεις, δεξιότητες και ικανότητες, γενικά εμπειρίες, για να βελτιώσουν τη συμπεριφορά τους, να αναπτύξουν την προσωπικότητά τους και να αντιμετωπίσουν με αυτοτέλεια τις απαιτήσεις του περιβάλλοντός τους (Ξωχέλλης, 1999).

Η κοινωνικοποίηση είναι άλλη μια βασική και πολύ σημαντική διαδικασία. Ως **κοινωνικοποίηση** ορίζεται «η διαδικασία κατά την οποία το άτομο εξελίσσεται και εντάσσεται στο περιβάλλον του (φυσικό και κοινωνικό), παραλαμβάνει και εσωτερικεύει πρότυπα συμπεριφοράς, κοινωνικούς κανόνες και αξίες, που το βοηθούν να αποκτήσει μια προσωπική και κοινωνική ταυτότητα και να δρα στον κοινωνικό του περίγυρο» (Κρίβας, 1996:119). Από την άλλη η **Αγωγή** ορίζεται ως «το σύνολο των επιδράσεων που δέχεται το άτομο ανεξαρτήτως του αν αυτές προέρχονται από προγραμματισμένες προσπάθειες ενηλίκων ή ανηλίκων ατόμων ή ως αποτέλεσμα της αυθόρμητης διαπροσωπικής επικοινωνίας και αλληλεπίδρασης ή ακόμη ως αποτέλεσμα περιβαλλοντικών επιδράσεων» (Φράγκος, 1997:22). Η αγωγή είναι σύμφωνα με τον Durkheim «μεθοδευμένη κοινωνικοποίηση», δηλαδή σκόπιμη και συστηματική επίδραση της παλιάς στη νέα γενιά. Η κοινωνικοποίηση δηλαδή είναι έννοια ευρύτερη της αγωγής και συντελείται περισσότερο φυσικά. (Νόβα, 2000).

Η **Εκπαίδευση** συνίσταται στην οργανωμένη αγωγή και μάθηση. Τα σύγχρονα εκπαιδευτικά συστήματα αναπτύχθηκαν κατά την περίοδο της εκβιομηχάνισης και αστικοποίησης των κρατών, ενώ, η εκπαιδευτική πρόοδος είναι ένα απαραίτητο και αναπόσπαστο μέρος της γενικότερης διαδικασίας διαμόρφωσης των σύγχρονων κρατών (nation building) (Μουσένα, 2004). Η επίσημη κρατική εκπαίδευση έχει δυο σημαντικούς σκοπούς, έναν οικονομικό και έναν πολιτικό-ιδεολογικό. Ο *οικονομικός σκοπός* της εκπαίδευσης αναφέρεται στην ανάπτυξη ανθρώπινου κεφαλαίου, το οποίο αξιοποιείται σύμφωνα με τις

ανάγκες της αγοράς. Ο *πολιτικός-ιδεολογικός σκοπός*, αποσκοπεί στη διαμόρφωση της συνείδησης των πολιτών ενός κράτους και ειδικότερα στη συγκρότηση της εθνικής τους ταυτότητας. Ο Parsons σημειώνει ότι υπάρχουν δύο τύποι επιτυχίας στην εκπαίδευση. Ο ένας απ' αυτούς, είναι η πιο καθαρά γνωστική εκμάθηση (cognitive learning) πληροφοριών, δεξιοτήτων και πλαισίων αναφοράς που σχετίζεται με την εμπειρική γνώση και την τεχνολογική κατάρτιση. Ο άλλος τύπος μπορεί να ονομασθεί «ηθικός» και αφορά την «υπεύθυνη συμμετοχή (responsible citizenship) στη σχολική κοινότητα» (Parsons, 1959:303).

Η λέξη **σχολείο**, με τη στενή της έννοια, αναφέρεται στους χώρους όπου πραγματοποιείται σκόπιμη, οργανωμένη και συστηματική εκπαίδευση, στη βάση ενός θεσμοθετημένου πλαισίου. Με την ευρεία έννοια σχολείο είναι η ίδια η ζωή, οι κάθε είδους εμπειρίες ή κάθε χώρος, ο οποίος προκαλεί και ενισχύει τη μάθηση. Αναφορικά με το θέμα της αγωγής και εκπαίδευσης στην πρώιμη παιδική ηλικία, τόσο το Νηπιαγωγείο όσο και ο Παιδικός Σταθμός μπορούν να εκληφθούν ως σχολεία.

3. Οι όροι – λέξεις στο διεθνές επίπεδο

Το ζήτημα της ορολογίας στην αγωγή και εκπαίδευση κατά την πρώιμη παιδική ηλικία δεν αποτελεί ένα εγχώριο ζήτημα. Μ' αυτό έρχονται αντιμέτωποι και διεθνείς οργανισμοί, όπως η Ευρωπαϊκή Επιτροπή (ΕΕ), ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ), ο Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (OECD), η Παγκόσμια Τράπεζα (WB), η UNESCO κα, όταν καλούνται να συντάξουν σχετικές αναφορές και προκύπτει προβληματισμός αναφορικά με τους όρους που θα χρησιμοποιηθούν. Σε διεθνές επίπεδο μάλιστα η συναίνεση, αναφορικά με τους χρησιμοποιούμενους όρους, είναι πολλαπλά δύσκολη, καθώς αντανακλά την πολλαπλή εμπειρία των συμμετεχόντων μερών. Ερευνητές έχουν προσπαθήσει να ενοποιήσουν το πεδίο και να υιοθετήσουν έναν κοινό κώδικα, χωρίς ενιαία αποδεκτό αποτέλεσμα. Όροι που χρησιμοποιούνται σε ευρωπαϊκούς και διεθνείς οργανισμούς είναι:

Early Childhood Education (ECE)

Early Childhood Care (ECC)

Early Childhood Development (ECD)

Early Childhood Care and Development (ECCD)

Early Childhood Education and Care (ECEC)

Level 0 – Pre-primary education

Preschool early education programmes (Kindergartens)

4. Η χρήση εννοιών και ορισμών στη χώρα μας

Η χρήση της ορολογίας στο πεδίο της αγωγής και εκπαίδευσης στην πρώιμη παιδική ηλικία στη χώρα μας εμφανίζεται αμήχανη, αβέβαιη και αμφιταλαντευόμενη. Οι καθιερωμένοι όροι Νηπιαγωγείο και Νηπιαγωγός φαίνεται πως δεν ικανοποιούν απόλυτα τους ενδιαφερομένους και χρησιμοποιούνται νέοι όροι, οι οποίοι δεν έχουν ισχυροποιηθεί σημαντικά. Θα εξετάσουμε τους όρους-λέξεις που χρησιμοποιούνται στο χώρο της ανώτατης εκπαίδευσης, στα αναλυτικά προγράμματα και τα βιβλία τους και στα θέματα των διαγωνισμών για διορισμό της ειδικότητας ΠΕ60-Νηπιαγωγών του ΑΣΕΠ. Στο χώρο της ανώτατης εκπαίδευσης η ίδρυση των Παιδαγωγικών Τμημάτων Νηπιαγωγών στα ΑΕΙ το 1983 αντικατέστησε τις Ανώτερες Σχολές Νηπιαγωγών. Στη συνέχεια στα περισσότερα Παιδαγωγικά Τμήματα Νηπιαγωγών οι ονομασίες άλλαξαν, αρχής γενομένης από το Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών, το οποίο μετονομάστηκε σε Τμήμα Εκπαίδευσης και Αγωγής στην Προσχολική Ηλικία. Σήμερα τον αρχικό τίτλο, ως Παιδαγωγικό Νηπιαγωγών, διατηρούν μόνο δύο από τα εννέα τμήματα στη χώρα. Παρομοίως από τα τμήματα βρεφονηπιοκομίας των ΤΕΙ το ένα, του ΤΕΙ Αθήνας, ήδη έχει μετονομαστεί σε Τμήμα Προσχολικής Αγωγής. Παρατηρούμε τις ονομασίες τμημάτων αγωγής και εκπαίδευσης ΑΕΙ και ΤΕΙ:

ΕΚΠ/ΣΗΣ & ΑΓΩΓΗΣ ΣΤΗΝ ΠΡΟΣΧ/ΚΗ ΗΛΙΚΙΑ ΑΘΗΝΑΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ & ΕΚΠ/ΣΗΣ ΘΕΣ/ΝΙΚΗΣ

ΕΠΙΣΤ. ΤΗΣ ΕΚΠ. & ΤΗΣ ΑΓΩΓ. ΣΤΗΝ ΠΡΟΣΧ. ΗΛΙΚΙΑ ΠΑΤΡΑΣ

ΠΑΙΔ/ΚΟ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΕΚΠ/ΣΗΣ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ(ΒΟΛΟΣ)

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΩΝ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΠΑΙΔ/ΚΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΩΝ ΔΥΤ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ(ΦΛΩΡΙΝΑ)

ΕΠΙΣΤ. ΕΚΠ/ΣΗΣ ΣΤΗΝ ΠΡΟΣΧ. ΗΛΙΚΙΑ ΘΡΑΚΗΣ (ΑΛΕΞ/ΠΟΛΗ)

ΕΠΙΣΤ. ΤΗΣ ΠΡΟΣΧ. ΑΓΩΓΗΣ & ΕΚΠ/ΚΟΥ ΣΧΕΔ. ΑΙΓΑΙΟΥ (ΡΟΔΟΣ)

ΠΑΙΔ/ΚΟ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΕΚΠ/ΣΗΣ ΚΡΗΤΗΣ (ΡΕΘΥΜΝΟ)

ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΤΗΣ ΑΓΩΓΗΣ-ΠΡΟΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ (ΚΥΠΡΟΣ)

ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ ΤΕΙ ΑΘΗΝΑΣ

ΒΡΕΦΟΝΗΠΙΟΚΟΜΙΑΣ ΤΕΙ ΗΠΕΙΡΟΥ (ΙΩΑΝΝΙΝΑ)

ΒΡΕΦΟΝΗΠΙΟΚΟΜΙΑΣ ΤΕΙ ΘΕΣ/ΝΙΚΗΣ

Η ποσοτική ανάλυση των χρησιμοποιηθέντων όρων-λέξεων για τα τμήματα των ΑΕΙ ως προς τις συχνότητες έχει ως εξής:

Προσχολική	7
Εκπαίδευση	7
Επιστημών	5
Αγωγή	5
Παιδαγωγικό	4
Ηλικία	3
Νηπιαγωγών	2
Προδημοτική	1

Η ποσοτική ανάλυση των των χρησιμοποιηθέντων όρων-λέξεων για τα τμήματα των ΤΕΙ ως προς τις συχνότητες έχει ως εξής:

Βρεφονηπιοκόμος	2
Προσχολική	1

Αγωγή	1
-------	---

Ανάλογη ασυμφωνία ως προς τη χρήση των όρων-λέξεων εμφανίζεται και στα επίσημα κείμενα των αναλυτικών προγραμμάτων σπουδών και των βιβλίων που τα συνοδεύουν. Παρατηρούμε στον επόμενο πίνακα τα τελευταία τρία αναλυτικά προγράμματα σπουδών για το νηπιαγωγείο, με τους όρους που χρησιμοποιούν και τις συχνότητές τους. Ο όρος που μένει αμετάβλητος είναι Νηπιαγωγείο, ενώ ο όρος Νηπιαγωγός στα τελευταία προγράμματα αντικαθίσταται από τον όρο Εκπαιδευτικός. Στο αναλυτικό πρόγραμμα του 2003, το οποίο έχει ως βασική αρχή την παιδοκεντρικότητα, ο όρος παιδιά χρησιμοποιείται περισσότερο. Στον Οδηγό Νηπιαγωγού 2003, ο όρος Νηπιαγωγός υπάρχει μόνο στο εξώφυλλο του βιβλίου, ενώ στα εσωτερικά κείμενα χρησιμοποιείται ο όρος εκπαιδευτικός.

Αναλυτικά Προγράμματα και βιβλία που τα συνοδεύουν		
1989	Αναλυτικό και Ημερήσιο Πρόγραμμα του Νηπιαγωγείου (Π.Δ. 486/1989 – Φ.Ε.Κ.208 Α')	Βιβλίο δραστηριοτήτων για το νηπιαγωγείο – βιβλίο νηπιαγωγού
2003	Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών και Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών για το Νηπιαγωγείο (Φ.Ε.Κ. τ. Β'αρ. φύλλου 304/13-03-03)	Οδηγός Νηπιαγωγού - Εκπαιδευτικοί σχεδιασμοί Δημιουργικά περιβάλλοντα μάθησης
2011	Πρόγραμμα Σπουδών Νηπιαγωγείου 2011 (πιλοτική μορφή)	Οδηγός Εκπαιδευτικού για το Πρόγραμμα Σπουδών του Νηπιαγωγείου

Αμφιταλάντευση στη χρήση των σχετικών όρων φαίνεται και στα κείμενα των διαγωνισμών του ΑΣΕΠ. Ο όρος Νηπιαγωγός, ενώ διατηρείται στις επίσημες αναφορές των ειδικοτήτων ως ΠΕ60-Νηπιαγωγός, στα θέματα του ΑΣΕΠ συχνά αντικαθίσταται από τον όρο εκπαιδευτικός ή εκπαιδευτικός προσχολικής ηλικίας ή νηπιαγωγός προσχολικής ηλικίας. Ο όρος Νηπιαγωγείο διατηρείται αμετάβλητος στο χρόνο και σε κάθε πεδίο. Ο όρος νήπια εναλλάσσεται με τον όρο παιδιά, χωρίς να

προκαλεί προβληματισμό. Σε ελάχιστες περιπτώσεις και μόνο στον διαγωνισμό του ΑΣΕΠ 2005 χρησιμοποιήθηκε ο όρος μαθητής.

Διαγωνισμοί ΑΣΕΠ	Όροι που χρησιμοποιήθηκαν στα θέματα των εξετάσεων		
2005	-Νηπιαγωγείο -Προσχολική εκπαίδευση	-Ο νηπιαγωγός	-Παιδιά -Νήπια -Μαθητές
2007	-Νηπιαγωγείο	-Ο/η νηπιαγωγός -Ο/η εκπαιδευτικός -Ο νηπιαγωγός παιδιών προσχολικής ηλικίας	-Παιδιά -Νήπια
2009	-Προσχολική αγωγή (νηπιαγωγείο) -Τάξη νηπιαγωγείου,	-Ο νηπιαγωγός -Ο εκπαιδευτικός -Ο εκπαιδευτικός παιδιών προσχολικής ηλικίας	-Νήπια -Παιδιά

Συγκεντρωτικά στοιχεία ΑΠΣ, τίτλων βιβλίων και ΑΣΕΠ					
Νηπιαγωγείο	7	Νηπιαγωγός	5	Παιδιά	3
Προσχολική εκπαίδευση	1	Εκπαιδευτικός	2	Νήπια	3
Προσχολική αγωγή	1	Νηπιαγωγός παιδιών προσχ. ηλικίας	1	Μαθητές	1
		Εκπαιδευτικός παιδιών προσχ. ηλικίας	1		

Επίλογος

Συμπερασματικά, η χρησιμοποιούμενη ορολογία στο πεδίο της αγωγής και της εκπαίδευσης της πρώιμης παιδικής ηλικίας φαίνεται πως διαφοροποιείται σε σχέση με εκείνη που παραδοσιακά έχει καθιερωθεί. Οι προσπάθειες τροποποίησής

της ερμηνεύονται σε σχέση με τις αλλαγές που έχουν θεσμοθετηθεί για το Νηπιαγωγείο, όπως η υποχρεωτική φοίτηση των παιδιών, η καθιέρωση του Ενιαίου Διαθεματικού Προγράμματος Σπουδών για όλη την υποχρεωτική εκπαίδευση (Νηπιαγωγείο, Δημοτικό, Γυμνάσιο) και με την ανάπτυξη του επιστημονικού ενδιαφέροντος για την ενδυνάμωση της επιστήμης των παιδιών. Το πεδίο της αγωγής και εκπαίδευσης της πρώιμης παιδικής ηλικίας στη χώρα μας, όσον αφορά στα πράγματα, παραμένει αδύναμο και με χαμηλό status.

Εν κατακλείδι, επειδή το παιδί έχει βιολογικές, συναισθηματικές και διερευνητικές ανάγκες, επειδή η αγωγή και η εκπαίδευση δε μπορούν να διαχωριστούν, επειδή η μάθηση δεν οριοθετείται στα χρονικά περιθώρια των ωρολογίων προγραμμάτων και το παιδί μαθαίνει με ραγδαίους ρυθμούς κατά την ηλικία των 3-6 χρόνων, επειδή οι κοινωνίες έχουν ανάγκη από ολοκληρωμένους θεσμούς που να αφογκράζονται και να ανταποκρίνονται στις ανάγκες τους, **προτείνεται** ένα τριετές σύστημα αγωγής και εκπαίδευσης, ένα **τριετές Νηπιαγωγείο**, υπό την αρμοδιότητα και την εποπτεία του υπουργείου παιδείας, στελεχωμένο με το κατάλληλο επιστημονικό και επικουρικό εργατικό δυναμικό. Υπέρ της αγωγής των παιδιών 3-6 χρόνων ήταν ο Πλάτωνας, ο οποίος στο έργο του «Πολιτεία» αναφέρεται στην αναγκαιότητα ανατροφής των νηπίων σε κατάλληλο ίδρυμα και με παιγνιώδη τρόπο (Δεσποτόπουλος, 1980:83). Η ενίσχυση του πεδίου της αγωγής και της εκπαίδευσης στην πρώιμη παιδική ηλικία θα εξαλείψει, μακροπρόθεσμα, τις αμφιταλαντεύσεις ως προς τη χρήση της σχετικής ορολογίας.

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- **Aries, Fh.**, (1990). *Αιώνες παιδικής ηλικίας*, Αθήνα, Γλάρος.
- Bourdieu, P. (1999). *Γλώσσα και Συμβολική εξουσία*. Αθήνα. Καρδαμίτσα.
- **Cedelle, L.**, (2004). L' enfant-citoyen est-il encore un eleve?. *Le monde de L' EDUCATION*. Janvier. no 321.
- **Chamboredon, Prevot**, (1977). *Αλλαγές στον κοινωνικό ορισμό της πρώιμης παιδικής ηλικίας και οι νέες μορφές συμβολικής βίας*, στο: Μακρυγιώτη, Δ., Παιδική ηλικία. Αθήνα. νήσος – Υλικά 5.

- **Δεσποτόπουλος, Κ.Ι.** (1980). Πολιτική φιλοσοφία του Πλάτωνος. Αθήνα. Παπαζήση.
- **ΔΕΠΠΣ-ΑΠΣ.** Φ.Ε.Κ. τ.Β' αρ. φ. 204/13-32003
- **Dondzelot, J.,** (1977). *La police des familles*. Paris. Les editions de minuit
- **Ελληνική Εταιρία Τοπικής Ανάπτυξης και Αυτοδιοίκησης Α.Ε.** (ΕΕΤΑΑ), (1955). *Κοινωνική Πολιτική και Τοπική Αυτοδιοίκηση*. Αθήνα.
- **Erikson, E.** (1975). *Η Παιδική Ηλικία και η Κοινωνία*. Αθήνα. Καστανιώτη.
- **Ζαμπέτα, Ε.,** (1998). *Αγωγή και εκπαίδευση της πρώιμης παιδικής ηλικίας στην Ευρώπη*. Αθήνα. Θεμέλιο.
- **Κρίβας, Σ.** (1995). *Παιδαγωγική Επιστήμη: Βασική Θεματική*. Αθήνα. Gutenberg.
- **Κυπριανός, Π.** (2007). *Παιδί, Οικογένεια, Κοινωνία – Ιστορία της προσχολικής αγωγής από τις απαρχές έως τις μέρες μας*. Αθήνα. Gutenberg.
- **Μαρωνίτης, Δ.Ν.** (2012). *Οι λέξεις και τα πράγματα*. Εφ. Το ΒΗΜΑ – γνώμες. 19.2.12.
- **Μουσένα, Ε.,** (2004) *Η Πολιτική Αγωγή στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση μεταπολεμικά στην Ελλάδα, Διδακτορική Διατριβή, Πανεπιστήμιο Πατρών, ΙΚΥ*.
- **Νόβα – Καλτσούνη, Χ.** (2000): Κοινωνικοποίηση και κοινωνική μεταβολή – Τα συμβάντα κοινωνικοποίησης στο νέο οικονομικο-κοινωνικό περιβάλλον, *Σύγχρονη Εκπαίδευση*. τ. 111, σελ. 39-45.
- **Νόμος 1566/85.** *Δομή και λειτουργία της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης*.
- **Ξωχέλλης, Π.** (1999). *Εισαγωγή στην παιδαγωγική: Θεμελιώδη προβλήματα της παιδαγωγικής επιστήμης*. Θεσσαλονίκη. Αφοί Κυριακίδη.
- **Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή.** (2007). *Γνώμη - Προσχολική Αγωγή και Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση*.
- **Στασινοπούλου, Ο.** (1992). *Κράτος πρόνοιας*. Αθήνα. Gutenberg.
- **Φράγκος, Χ.** (1977). *Ψυχοπαιδαγωγική*. Αθήνα. Παπαζήση.